

DE KUNST VAN HET VERZEKEREN

VERZEKERING MOTORRIJTUIGEN

VANDEKERCKHOVE & Co

Ad. A 1/1987

De uitstekende bescherming tegen alle gevaren op de weg.

De Noordstar en Boerhaave biedt u een volledig pakket oplossingen tegen de gevaren op de weg. Bij de Autoverzekering Burgerlijke Aansprakelijkheid betaalt u voor een wagen uit de middenklasse de laagste premie van de markt. Rekening houdend met de B.A.-Plus wordt dit verschil nog groter, zonder dat u ook maar iets minder beveiligd bent. In de Omnium-Verzekering hebt u de keuze uit de formules: „aangenomen waarde” of „niet-aangenomen waarde”. De Familiale Verkeerspolis verzekert u in alle omstandigheden op de weg. Ook de bestuur-

Een artistieke kijk op een alledaagse situatie: een fragment uit het schilderij „Een van de nog duizende dorpsstraten in Vlaanderen en elders” van Roger Raevol.

Door het verband te leggen tussen de artistieke weergave van een dagelijks tafereel en de waarheidsgetrouwe fotografische uitdrukking ervan, benestigt De Noordstar en Boerhaave haar dubbele roeping van daadwerkelijke bescherming en cultureel engagement. De culturele taak wordt belichaamd in het Noordstarfonds. De Noordstar en Boerhaave verstaat de kunst van het verzekeren.

der, die in tegenstelling tot de B.A.-Plus wel gedekt is.

Extra-voordeel:

Alle personen die reeds een Burgerlijke Aansprakelijkheidspolis bij de Noordstar en Boerhaave afgesloten hebben, alle jonggehuwden en de leden van de Vlaamse Culturele Verenigingen: De Bond van Grote en Jonge Gezinnen, VTB-VAB, Davidsfonds, Vermeylenfonds, Willemsfonds, VOS, ANZ, Sporta, VVB, krijgen de

Familiale Verkeerspolis het eerste jaar gratis.
Vraag inlichtingen bij uw verzekeringsbemiddelaar of bel naar De Noordstar en Boerhaave, Groot-Brittannielaan 125 - 9000 Gent.
Tel. 091/35.37.11

**DE NOORDSTAR
EN BOERHAAVE N.V.**

De eerste Vlaamse Verzekeringsmaatschappij

FISCALE ASPECTEN VAN DE VALUTAPROBLEMATIEK

Henri SIEBENS

Henri Siebens is accountant NCAB en gediplomeerde van de Ecole Supérieure des Sciences Fiscales. Hij is vennoot van het kantoor Siebens & Van Keulen (Brussel & Antwerpen) en vice-voorzitter van de Internationale Fiscal Association. Hij werkt als redacteur mee aan het Algemeen Fiscaal Tijdschrift.

1. ALGEMEEN

In het K.B. van 8 oktober 1976 is in het Verslag aan de Koning een belangrijke verklaring opgenomen. Wij citeren blz. 9 van dit Verslag:

Rekening houdend met de bepalingen van de fiscale wetgeving is de belastbare basis voor het berekenen van de inkomstenbelasting of van de vennootschapsbelasting uiteraard verschillend van het saldo van de resultatenrekening; men moet er evenwel op toezien dat fundamentele distorsies tussen dit besluit en de regels voor het bepalen van de belastbare basis vermeden worden. Om deze reden zal de fiscale administratie de regels van dit besluit met betrekking tot de waarderingen, de afschrijvingen, de waardeverminderingen en de voorzieningen, aannemen voor het bepalen van de belastbare basis, tenzij in die mate waarin de fiscale wetgeving er uitdrukkelijk zou van afwijken.

In de fiscale wetgeving bestaat slechts één artikel dat handelt over vreemde valuta's, namelijk artikel 16 par. 2, dat luidt als volgt: «Inkomsten in vreemde valuta moeten in franken omgezet worden voor de wisselkoers bij hun betaling.»

In de problematiek inzake vreemde valuta's heeft dit artikel slechts een beperkt toepassingsgebied. Het is namelijk een onderdeel van het hoofdstuk «Roerende inkomsten» en ook slechts toepasselijk op personenbelasting. De inkomsten in de personenbelasting zijn slechts belastbaar indien zij ook werkelijk ontvangen werden (kasbasis-systeem).

Op basis van het geciteerde artikel 16 par. 2 moeten voor de berekening van de belastbare basis in de personenbelasting de vreemde valuta's omgerekend worden tegen de wisselkoers bij de betaling. Deze regel wordt automatisch toegepast indien bij ontvangst de vreemde valuta's onmiddellijk in Belgische frank omgezet worden. Indien de genietter de inkomsten niet onmiddellijk in Belgische frank omwisselt, zal de belastbare tegenwaarde zijn: de omgerekende vreemde munt naar Belgische frank. De verschillen die optreden na de ontvangst van de vreemde munt en de omzetting in Belgische frank zijn geen belastbare inkomsten of aftrekbare verliezen, in de mate dat deze inkomsten als roerende inkomsten gekwalificeerd worden.

In het kader van de waardering van vreemde munt voor de vennootschapsbelasting kan en mag dan ook geen gebruik gemaakt worden van het geciteerde artikel 16 par. 2. Mede op grond van de bovenstaande verklaring bij de Wet op de boekhouding en de jaarrekening, zullen dan ook de regels van de boekhoudwet van toepassing zijn in zoverre de vreemde valuta's bijdragen in het resultaat van de onderneming.

Deze conclusie wordt niet algemeen gedeeld, omdat met name de vraag gesteld wordt over de wettelijke grondslag van een dergelijke verklaring door een aantal Ministers in een Verslag aan de Koning. Juristen wijzen erop dat voor een dergelijke verplichting een wet nodig is en dat de geciteerde verklaring niet verder reikt dan een advies. Jurisprudentie over deze vraag is nog niet beschikbaar.

Het K.B. ter uitvoering van de wet op de jaarrekening bevat geen specifieke regels voor de problemen rond vreemde valuta's. De normen die daarvoor noodzakelijk zijn, werden nog niet door de Commissie uitgewerkt. De Commissie heeft zich namelijk uitdrukkelijk beperkt tot een advies en besloten voorlopig niet normerend op te treden (zie blz. 3 - Bulletin 20 december 1987).

Dit betekent dat de fiscale behandeling van de vreemde valuta's nog steeds in het ijlle zweeft en dat wij genoodzaakt zullen zijn om de problemen te benaderen met de algemene principes van de fiscale en de boekhoudwet. Het advies van de Commissie zal hierbij betrokken worden maar heeft ook voor de fiscale winstbepaling geen dwingend karakter.

De onderneming die deze adviezen volgt zal ook de fiscale gevolgen van haar beslissingen moeten aanvaarden. In de huidige stand van de wetgeving zal de Fiscale Administratie niet kunnen eisen dat het advies van de Commissie bij de opstelling van de jaarrekening gevolgd wordt.

Het begrip «realisatie» werd in het advies niet nader toegelicht omdat het voor de jaarrekening minder belangrijk is. Volgens de Fiscale Administratie zal «realisatie» ook in andere omstandigheden dan een financiële afwikkeling plaatsvinden, namelijk in die gevallen waar de oorspronkelijke titel van de vordering of schuld uitdooft anders dan door betaling. Als voorbeelden worden gegeven het omzetten van een handelsvordering in een lening, het omzetten van een schuld in kapitaal.

De belangrijkste posten van de jaarrekening die valutaproblemen kunnen bevatten zullen wij hierna afzonderlijk behandelen, met name:

- Leningen, vorderingen, schulden en intresten
- Deelnemingen en dividenden
- Investerings, opbrengsten en kosten uit een buitenlandse vaste inrichting

2. LENINGEN, VORDERINGEN, SCHULDEN EN INTRESTEN

In het advies van de Commissie wordt het probleem van de omrekening bij het ontstaan van de vorderingen en de schulden uitvoerig behandeld. De algemene regel is dat de aanschaffingswaarde van deze posten in vreemde munt gelijk moet zijn aan de buitenlandse valuta omgerekend tegen de koers op datum van het ontstaan van de vordering of de schuld. Enige vrijheid is toegestaan voor het bepalen van de koers maar uitdrukkelijk werd afgewezen het systeem om de omrekenkoers te bepalen op datum van de betaling of de incassering.

Met dit standpunt wordt ook de toepassing van een standaardkoers of een vaste koers uitgesloten, tenzij in specifieke gevallen waarin de afwijkingen met de werkelijke koers verwaarloosbaar zouden zijn. De enige uitzondering op de regel die de Commissie heeft voorgesteld is de behandeling van de stortingsverplichting op een buitenlandse deelneming (zie blz. 42 van het advies). Het gevolg van dit standpunt is dat de aldus berekende aanschaffingswaarde ook de basis zal zijn voor de berekening van afschrijvingen en van meer- en minderwaarden.

In haar advies heeft de Commissie niet behandeld: de op- en afbouw van een vordering of een schuld in een vreemde valuta op verschillende

tijdstippen en met verschillende koersen. Bij de afbouw rijst dan de vraag of de afboeking moet plaatsvinden tegen de gemiddelde koers, een Lifo- of een Fifo-systeem. Voor de jaarrekening geeft deze afboeking geen specifieke problemen omdat per ultimo van het jaar toch een herwaardering van het saldo plaatsvindt. Zoals uit de verdere behandeling zal blijken kan het toegepaste systeem wel een fiscaal gevolg hebben. Deze definitie van de aanschaffingswaarde volgens de Commissie is niet in strijd met enige fiscale bepaling.

Het waarderingsprobleem per ultimo van het boekjaar is ook uitvoerig in het advies behandeld. De algemene conclusie is dat in bijna alle gevallen de openstaande posities in vreemde valuta moeten gewaardeerd worden op hun werkelijke waarde, te berekenen op basis van de omrekeningskoers per einde van het boekjaar. De Commissie acht voor de omrekeningskoers ook een gemiddelde koers aanvaardbaar, hetzij van de laatste 15 dagen van het boekjaar, hetzij van de eerstvolgende 15 dagen. Voor de gehanteerde koers zal geen fiscale weerstand ontstaan, behalve tegen de gemiddelde koers van de eerstvolgende 15 dagen. Voor de fiscale winstbepaling zal deze koers niet aanvaardbaar zijn, omdat alleen mag rekening gehouden worden met feiten die zich tijdens het boekjaar voorgedaan hebben. Een koers die afwijkt van de koers per einde van een boekjaar zal niet verenigbaar zijn met het strenge principe van de annualiteit.

Voor de fiscale behandeling moet de vraag gesteld worden of het resultaat van deze waardering per ultimo van het boekjaar een «herwaardering» is. De vraag wordt ook uitgelokt door het advies van de Commissie zelf, die blijkbaar de verschillen niet als een herwaarderingsprodukt behandelt, vermits de verliezen rechtstreeks in het resultaat genomen worden en de winsten niet in een herwaarderingsreserve, maar in de overlopende rekeningen van het passief opgenomen worden. Herwaarderen is niet verplicht volgens de fiscale wetgeving en het advies van de Commissie kan hier ook niets aan toevoegen. Indien het advies niet zou gevolgd worden omdat er fiscaal nadelige gevolgen zouden kunnen voortspuiten uit een herwaardering, dan kan op dit ogenblik geen enkele sanctie toegepast worden, zeker niet als in de toelichting bij de jaarrekening voldoende informatie verstrekt wordt over de bestanddelen in vreemde valuta en de toegepaste waarderingsgrondslag. Uit de verdere behandeling zal blijken waar eventuele fiscale risico's kunnen ontstaan.

De verliezen die moeten geboekt worden als resultaat van het boekjaar zullen ook voor de fiscale winstbepaling aftrekbaar zijn. De winsten die uit de herwaardering volgen, worden niet als winst behandeld, maar geboekt op een overlopende rekening van het passief.

Om de belasting te vermijden moet de uitgedrukte meerwaarde geboekt worden op een afzonderlijke rekening op het passief en voldoen aan de voorwaarden van onbeschikbaarheid (niet uitkeerbaar, niet opnemen in de basis van tantiëmeberekening enz.). Alhoewel deze meerwaarde op het passief wordt opgenomen moet wel de vraag gesteld worden of opname in de overlopende rekeningen van het passief voldoet aan het absoluut en dwingend fiscaal voorschrift van «afzonderlijke rekening». Als aan deze voorwaarde niet voldaan wordt zal de meerwaarde onmiddellijk belastbaar worden.

Eén element in het advies van de Commissie kan fiscaal onvoordelig zijn, namelijk het voorstel om positieve en negatieve omrekeningsverschillen te salderen. Het argument van de Commissie is dat een munteenheid één vermogensbestanddeel is. Deze kwalificatie van één vermogensbestanddeel geeft aanleiding tot kritiek.

Een van de basisprincipes van de Wet op de jaarrekening is het absoluut verbod van compensatie van opbrengsten en kosten, van vorderingen en schulden (Art. 6 K.B. 8/10/1976). Het advies van de Commissie is moeilijk verenigbaar met dit basisprincipe.

Dezelfde wet geeft zeer duidelijke principes voor de waardering van de vermogensbestanddelen, waarbij de nadruk wordt gelegd op een waardering van ieder bestanddeel afzonderlijk (Art. 18 K.B. 8/10/1976). Ook dit principe leidt tot andere conclusies dan het uitgebrachte advies.

Een bedrijfseconomisch argument is ook dat deze compensatie van waarderingsresultaten van vreemde munt in principe slechts dan toegestaan is indien de vervaldagen van vorderingen en schulden in bedragen en in data samenvallen. Indien dit niet het geval is kan het risico ook niet gesaldeerd worden. Zelfs indien de bedragen gelijk zijn maar de vervaldag van een vordering ligt in het begin van het boekjaar en de vervaldag van de schuld aan het eind van het boekjaar, kan compensatie van het wisselrisico onmogelijk verdedigd worden.

De Commissie geeft zelf enige opening voor een afwijking van haar advies door een citaat op blz. 49: «Het kan evenwel verantwoord en zelfs geboden zijn rekening te houden met het risico verbonden aan niet-samenvallende vervaldagen wanneer dit risico belangrijk is en technisch gezien niet kan worden gedekt, of wanneer geoordeeld wordt dat het risico kleiner is dan de kost om dit te dekken.»

Het lijkt dan ook fiscaal verdedigbaar dat omrekeningsverschillen op vorderingen en schulden in dezelfde valuta, toch afzonderlijk als positieve en negatieve resultaten worden geboekt. Dit geeft de mogelijkheid om

de winsten door te schuiven en de verliezen onmiddellijk als fiscaal resultaat te nemen. Volgens de Commissie wordt algemeen aanvaard dat omrekeningsverschillen op liquide middelen tot de winst van het boekjaar behoren. Naar mijn mening moet dit principe ook fiscaal gevolgd worden.

De interesten volgen dezelfde principes als de hoofdsom, ook voor de omrekening. Een fiscale bijzonderheid is wel dat de betaalde interesten niet onbeperkt aftrekbaar zijn. Ingevolge art. 50 van het W.I.B. zijn interesten maar aftrekbaar in de mate dat zij niet meer bedragen dan het rentetarief van de Nationale Bank van België, verhoogd met drie punten, of 9% indien dit rentetarief minder bedraagt dan 6%. Merkwaardig is dat deze beperking gebaseerd is op de Belgische frank en dat blijkbaar de vreemde valuta's aan dezelfde beperking moeten onderworpen worden. De tekst van de wet laat geen andere interpretatie toe, hoe onlogisch ook bedrijfseconomisch gezien. Ook de Administratie voelt zich gebonden door deze enge tekst van de wet.

Het gevolg is dat lenen in een vreemde munt die sterk onder druk staat en hoge rente vraagt, tot gevolg kan hebben dat de aftrekbaarheid van de rente gedeeltelijk kan geweigerd worden, als toevallig de Belgische frank met een niet al te dure rente kan leven. Zelfs de betaling aan een buitenlandse bona fide bank biedt geen oplossing. De wet voorziet wel dat de beperking niet geldt voor betalingen aan een reeks van «Belgische financiële instellingen». Buitenlandse banken worden echter in deze reeks niet genoemd.

Een gelijkaardig probleem speelt in de sfeer van de renteloze of laagrentende leningen, waar het disconto volgens de fiscale Wet moet berekend worden op basis van de discontovoet van de Nationale Bank, zonder enige afwijking voor de vreemde valuta.

Vergeet niet dat op interesten ontvangen uit het buitenland wel eens een bronheffing in het buitenland heeft plaatsgevonden, die aanleiding geeft tot verrekening van een forfaitair gedeelte van buitenlandse belasting ten belope van 15% op het netto ontvangen bedrag.

3. DEELNEMINGEN EN DIVIDENDEN

In de fiscale wetgeving wordt nog steeds geen onderscheid gemaakt tussen financiële vaste activa en belegde middelen. Alle waarden in portefeuille worden fiscaal op dezelfde wijze behandeld, waarbij dan de vraag moet gesteld worden welke waarderingsregels moeten toegepast worden. Voor de toepassing van de Wet op de jaarrekening is het onderscheid erg belangrijk omdat de omrekeningsverschillen van de liquide middelen, waartoe de belegde kasmiddelen behoren, onmiddellijk tot het resultaat gerekend worden. Voor de vaststelling van de aanschaffingswaarde gelden dezelfde principes als voor de vorderingen.

Een bijzonder probleem kan rijzen bij de waardering per ultimo van een boekjaar van een deelneming in vreemde valuta. Bij een koersstijging kan fiscaal geen verplichting opgelegd worden om tot herwaardering over te gaan, tenzij in het bijzonder geval dat hierna besproken wordt. Bij een koersdaling van de vreemde munt zal de vraag gesteld worden of tot een waardevermindering mag of moet beslist worden.

Naar mijn persoonlijke mening is het antwoord op deze vraag in grote mate afhankelijk van de functie die deze deelneming binnen de eigen onderneming vervult. De deelneming kan verworven zijn met de enige bedoeling om hieruit een periodiek rendement te ontvangen. De betaalde prijs is dan evenredig geweest met de toekomstige verwachte opbrengst. Bij koersdaling wordt deze verwachte opbrengst, omgerekend in Belgische frank niet meer realiseerbaar, en lijkt het mij normaal dat een waardevermindering op de historische aanschaffingswaarde geboekt wordt. Een bijkomende reden om deze boeking van de waardevermindering niet uit te stellen is te vermijden dat in een later boekjaar de dan geboekte waardevermindering zou geweigerd worden op grond van het annualiteitsprincipe. Indien het verlies zou kunnen toegewezen worden aan een vorig boekjaar, zoals uit bepaalde arresten al gebleken is, dan wordt het annualiteitsprincipe in al zijn strengheid toegepast en is het verlies niet meer aftrekbaar.

De deelneming kan ook verworven zijn met de bedoeling de eigen activiteiten uit te breiden in een buitenlandse dochteronderneming. De functie van deze deelneming is dan totaal verschillend van het vorige model. Een koersdaling hoeft dan niet noodzakelijk aanleiding te geven tot een waardevermindering. Periodiek rendement is niet de bedoeling van de investering geweest en bovendien zal in de meeste gevallen, vooral bij afwezigheid van dividendenstromen, de waarde van de dochteronderneming boven de aanschaffingswaarde bij de moeder blijven. Indien een waardevermindering op de deelneming geboekt werd en aanvaard werd

door de Fiscale Administratie, dan bestaat wel de verplichting om in de toekomst deze minderwaarde terug te nemen als belastbare winst, zodra de waarde van de deelneming opnieuw is gestegen. Deze verplichting houdt op zodra de historische aanschaffingswaarde opnieuw bereikt wordt.

Het principe wordt ook doorgetrokken bij de realisatie van de deelneming met een meerwaarde. Het gedeelte van de meerwaarde dat gelijk is aan vroeger aanvaarde minderwaarden, wordt niet belast tegen 21,50% of vrijgesteld, maar belast tegen het volle tarief.

Voor de omrekeningskoersen van de dividenden gelden dezelfde regels als voor de vorderingen. Het reeds geciteerde artikel 16 par. 2 loopt parallel met het advies van de Commissie.

4. INVESTERINGEN, OPBRENGSTEN EN KOSTEN VAN EEN BUITENLANDSE VASTE INRICHTING VAN EEN BELGISCHE VENNOOTSCHAP

De Commissie heeft deze problemen niet in haar advies behandeld. Fiscaal worden wij wel met de valutaproblemen geconfronteerd omdat het resultaat van de buitenlandse vaste inrichting moet bepaald worden naar Belgische fiscale normen.

De eerste vraag is hoe de resultaten van de buitenlandse vaste inrichting moeten omgerekend worden ter bepaling van het resultaat van de onderneming. De exploitatie van de buitenlandse vestiging is een onderdeel van de onderneming en is mede bepalend voor het resultaat. Het lijkt logisch om alle activa en passiva, en per saldo dan ook het resultaat, om te rekenen tegen de koers per ultimo van het boekjaar, met de kleine variaties die de Commissie heeft aanvaard ten opzichte van de te gebruiken koers.

Het effect van deze methode is wel dat het volledig vermogen van de vaste inrichting geherwaardeerd wordt, inclusief de vaste activa. Bovendien worden niet gerealiseerde koersverschillen geboekt. Deze methode is dan duidelijk in strijd met de boekhoudwet. Fiscaal zal deze methode niet altijd nadelig zijn. Winsten uit landen waarmee België een Verdrag ter voorkoming van dubbele belasting afgesloten heeft worden in de Belgische vennootschappen volledig vrijgesteld. In bepaalde gevallen kan de koersontwikkeling van de vreemde valuta zelfs fiscale voordelen opleveren.

Volgens het Belgische interne recht mogen verliezen van een buitenlandse vaste inrichting in mindering gebracht worden van winsten van Belgische oorsprong. In de meeste gevallen vormen deze verliezen een compensabel verlies in het land van de vaste inrichting. Hierdoor ontstaat een potentiële mogelijkheid om de verliezen tweemaal te recupereren. Om deze dubbele compensatie te verhinderen is in de meeste Verdragen voorzien dat na een verliesjaar van de vaste inrichting de toekomstige winsten slechts vrijstelbaar zijn in België voor zover deze ook in het land van oorsprong aan de belasting onderworpen werden. Zolang de verliescompensatie in het buitenland werkt wordt derhalve geen vrijstelling verleend. De koersontwikkeling van de vreemde valuta kan er wel toe leiden dat er meer vrijstelling in België wordt toegepast dan het werkelijke resultaat in de vaste inrichting.

Met de vaste inrichting zal er altijd een sluitrekening bestaan bij de hoofdzetel. Het saldo van deze sluitrekening is een saldo van de vorderingen en de schulden tussen hoofdhuis en vaste inrichting.

Volgens de fiscale commentaar is het koersverschil dat op deze sluitrekening geboekt wordt altijd een resultaat van Belgische oorsprong.